

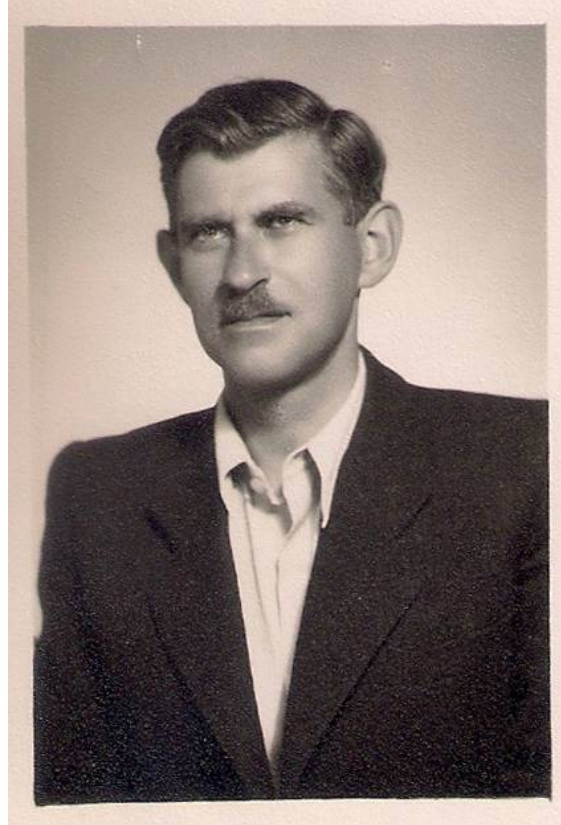
SÜKÖS PÁL TÁBORI LELKÉSZ EMLÉKEZETE

Farkas Ferenc

A bibliai tízparancsolat ötödike így szól: *Ne ölj!* Ez kivétel nélkül mindenre vonatkozik, a papokra, szerzetesekre, lelkészekre kiváltképp. Minthogy az emberiség története jórészt harcokból, háborúkból állt, s ez így van napjainkban is, a katonai szolgálatra kötelezettek mindig tartó dilemmája, hogy a bibliai parancsolatnak, vagy a katonai törvénynek tegyenek-e eleget!? Magyarország ezeréves története során számos esetben volt nyilvánvaló, hogy különböző státuszú papok katonai kötelékben egyházi szolgálatot teljesítettek és kereszttel, kehellyel, ritkábban fegyverrel a kezükben szolgálták a hazát. Elég itt hazánk történetéből a legkiemelkedőbbekre gondolni, a muhi csatában Ugrin érsekre és társaira, Nándorfehérvárnál Kapisztrán Jánosra, a mohácsi csatában Tomori Pálra és püspöktársaira, az 1848/49-es szabadságharc, az 1914/18-as Nagy Háború neves és névtelen lelkészeire emlékezni, akik tábori lelkészként vagy hadvezérként szolgálták a hazát, de közülük kell sorolni Fráter Györgyöt, Erdély püspökét és bíborosát is... Név szerint méltán megemléltendő Csúzi Zsigmond, a pálos szerzetes, aki Rákóczi seregében tábori pap volt és Bódogh János, aki az 1848/49-es szabadságharc idején a nemzetőr zászlóaljának tábori lelkésze volt. Őket követi időrendben és a sorban Sükös Pál, akinek életéről és működéséről újabb források tükrében további ismeretekhez juthatunk.

Gyermekkora, ifjúsági évei, iskolái

Egy gyermek élete aligha kezdődhet nagyobb lelki traumával, életén át tartó lelki megrázkódtatással annál, mint mikor az édesanya belehal a szülésbe, jóllehet a csecsemő ezt nem tudja, de örök kód marad a lelkében. Sükös Pál édesanyja, Kremniczki Irén szívbetegsége miatt belehalt második gyermeke szülésébe. A csecsemő életét nagynénje mentette meg. Édesapja, Sükös József másodszer is megnősült. Felesége a házasságba hozott két kisfiút, Edét és Pált szeretettel nevelte. Az apa Budapesten a GANZ Művek villamossági részlegén gyártásvezetőként dolgozott. Pál az elemi iskolát részben Diósgyőrben, részben Budapesten járta. Érettségi vizsgát Budapesten, a Református Főgimnáziumban tett. Tanulmányait a fővárosban, a Református Teológián folytatta és

Sükös Pál lelkész

Sárospatakon fejezte be. Lelkészi képesítő vizsgát is itt tett 1941. október 5-én, jeles eredménnyel. Ezzel párhuzamosan a Miskolci Evangélikus Egyetem Jogi és Államtudományi Karán is tanult, itt 1946-ban végbizonyítványt szerzett, de a doktori vizsgához két szigorlata hiányzott, így nem lett jogi doktor. Kiváló szellemi képességekkel rendelkezett. Erre utal a Sárospataki Teológiai Akadémia igazgató professzorának, Újszászy Kálmánnak megállapítása, aki szerint: *Nemes ambícióktól uralt egyénisége, szorgalma, igen nagy munkabírása mellé erős intelligencia és az elhivatottság tudata társult nála, iskolánk mindig hálás lesz itteni szolgálataiért.* Sükös Pál a teológián és később egész élete során kitűnt írói hajlamával és szónoki képességével, melyeket lelkészként kamatoztatott. Egyik lelkésztársa, Darányi Kálmán így vélekedett róla: *Minden szolgálata Istentől különösen megáldott volt.* Fölöttesei 1942-ben Alsózsoltára rendelték segédlelkésznek, ahol 1944-ig szolgált. Az ekkor itt is csúcsonni kezdő nyilas,

német és orosz rémuralom hatása miatt az itt szolgáló Román Ernő lelkész, esperes eltávozott a parókiáról. Helyettesítésére rendelték ide Sükös Pált, aki ekkor Pap István uradalmi ispán családjánál kapott szálláshelyet. 1945. február 19-én feleségül vette az ispán leányát, Máriát. Ebből a frigyből született egyetlen gyermekük, Mária.¹

A tábori lelkész

1942-ben behívták katonának Miskolcra, itt tábori lelkészi kiképzésben részesült. Az új honvédelmi törvény, amely 1939. március 11-én lépett életbe, kötelezővé tette a tartalékos tábori lelkészek kiképzését. Az 1940-ben kiadott Harcászati Szabályzat III. rész II. fejezete kimondta: *A tábori lelkészek parancsnokaikat a csapatok erkölcsi erejének fenntartásában támogatják. Istenisztelet megtartására, de egyéni vigaszra is a lelkész használjon fel minden alkalmat. A sebesülteknek és a betegeknek lelki megnyugvást nyújt, a hősi halottakat végtisztességben részesíti és a hátramaradottakkal kapcsolatot tart fenn.*²

1944-ben Soltész Elemér protestáns püspök lelkészhiányt jelentett. Pótlásukra további 146 önként jelentkező lelkészt és segédlelkészt képeztek ki katonai szolgálatra. Közülük 105 református, 25 evangélikus, 4 unitárius. Ezek egy részét behívták katonai szolgálatra.³

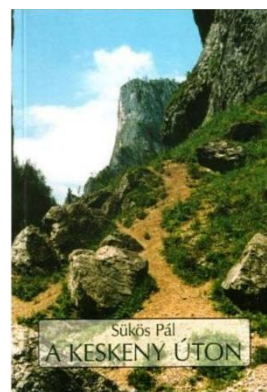
Sükös Pál 1942-ben karpaszományos önkéntes volt, 1943. január 1-én főhadnaggyá léptették elő. 1945. március 21-től 1946. augusztus 31-ig tábori lelkészként szolgált. Hadiszolgálatai: 1944. augusztus-október: VII. honv. helyőrségi kórház, Miskolc: tábori lelkész, főhadnagy; 1945. március-május: VII. honvéd gyaloghadosztály, Miskolc, tábori lelkész; 1945. július: V. honvéd gyaloghadosztály Hajmáskér 15. gyalogezred; 1945. július-1946. március 6: Balatonalmádi, egészségügyi oszlop: segédtsiszt és lelkész; 1946. március-június: ugyanitt vezető lelkész; 1946. július-augusztus 6: VI. honv. gyaloghadosztály 16. gyalogezred Olaszfalu vezető lelkész; 1946. augusztus 14-én létszámfelettiként leszerelték.⁴

Az a tény, hogy Magyarország elvesztette a 2. világháborút, a tábori lelkészség számára is végzetes lett. Politikai akaratból megkezdődött ennek az évszázadok óta fennálló szervezetnek a felszámolása. A szerveződés előtt és alatt álló szocialista hadsereg a tábori lelkészséget szükségtelennek, a katonaság ideológiai nevelése szempontjából károsnak tartotta. A létszám azonnali, radikális csökkentése érdekében az állam nem riadt

vissza a nyomásgyakorlástól, zsarolástól, fenyegetéstől, sőt a hadbírótság elé állítás lehetőségének kilátásba helyezésétől sem. Mindezek nem voltak hatástalanok. 1947 végére már csak tábori lelkészek nélküli tábori lelkészség maradt, a szervezet teljesen kiüresedett. Sükös Pál egy korabeli vélekedés szerint a magyar honvédségnél eleitől végig kifogástalanul látta el szolgálatát. Ez szolgálati adatlapja hangvételében nem tükröződik, a vele szemben táplált averzió sokkal inkább érződik, de ekkorra már bekövetkezett a fordulat éve a politikában. Jól érzékeltetik ezt a mindig igazi hazafiként viselkedő, hivatástudattal szolgáló ex tábori lelkész adatlapján olvasható későbbi bejegyzések, íme: *Református lelkész. Értelmiségi származású. Önként jelentkezett katonai szolgálatra. Baráti körét vegyes elemek alkotják. Politikai kérdésekkel nem foglalkozik, idealista nézeteket vall, megbízhatatlan. Miskolc, 1951.VI. 15. Rőczei János alhadnagy. Elbírálási lap, Sükös Pál: Bizottság véleménye: Értelmiségi családból származik, apja gyárvezető volt. Theológiát végzett. Osztályidegen, jelenleg is mint pap működik, igénybe nem vehető. Miskolc, 1955. szept. 29. A H.M. 1958. 02. 28-án kelt 0/58/58.sz. rendeletével lefokozva honvéddé.*⁵ Ennyi és ilyen köszönetet kapott tehát a tábori lelkészi szolgálatáért, szolgatársaival együtt.

Újra a szószéken és az Úr asztalánál

Leszerelése után 1946-1950 között Miskolc-Hejőcsabán kapott segédlelkészi állást. Úgy tűnt, különös kegyelem folytán önálló parókiához, kedvezőbb egzisztenciához juthat. Miskolc-Tapolcán a korábbi filia önálló gyülekezetté vált, ide helyezték lelkésznek. Ambiciózusan kezdte és folytatta a szolgálatot. Elhivatott Krisztus követőként mindig nagy hangsúlyt helyezett az evangelizációra, az ifjúsági táborok szervezésére és működtetésére, az imaközösség erősítésére, a biblíamagyarázatokra, megbeszélésre. Élmenydús előadásokat tartott. Mindazt, amit híveivel közölni élőszóban nem tudott, azt

Sükös Pál egyetlen nyomtatásban megjelent könyvének címlapja

¹ BOJTOR István: Sükösd Pál, a lelkészíró. *Széphalom* 17. 2007. 385-386.

² *Magyar Katolikus Lexikon*, tábori lelkész szócikk

³ Hadtörténeti Levéltár, Soltész Elemér jelentése

⁴ Hadtörténeti Levéltár, Sükös Pál szolgálati lapja

⁵ U.o.

gondosan lejegyezte. Ebből az elkövetkező húsz évben kéziratgyűjtemény lett. Elhivatott, fáradhatatlan munkája hatására a gyülekezeti élet felpezsdült. A Rákosi-korszakban ezt nagyon rossz néven vették, tombolt az egyház- és vallásellenesség. A politika nem tűrhette és nem is tűrte, hogy Miskolc nagyváros tözsomszédtségében egy egyházi gyülekezet felvirágozzon. Jónak látták, ha az ambiciózus és tehetséges lelképásztort a látókörből kiszorítják, eltüntetik, ezért áthelyezték. Az egyházmegye két legszegényebb gyülekezete közül választhatott. Az egyik Korlát-Arka, a másik Szentistvánbaksa volt. Ez az intézkedés felért a teljes ellehetetlenítéssel. Meg is lett a következménye: ráment Sükös Pál egészsége és házassága is. Felesége a megpróbáltatást nem bírta elviselni, elváltak. A két lehetőség közül Korlátot választotta, ahová már egyedül ment.

Itt folytatta szolgálatát, ahol mindössze 238 református volt, de közülük is csak 10-12 a templomjáró. Az eklézsia olyan szegény volt, hogy a lelkész két évig fizetést sem kapott. Nem csoda, hogy gyomorfekélye lett és műteni kellett. Ez sikerült ugyan, de szív- és érrendszeri betegségei állandósultak. 1963-ban Csenyétére helyezték, ahol helyzete valamelyest javult. Időközben megismerkedett Fábián Julianna református lelkésszel és 1965-ben összeházasodtak. 1967-ben Taktabájon szolgáltak és boldog házasságban éltek. Állandó lakhelyük Hajdúböszörményben, a feleség

Sükös Pál által felkészített alsózsolcai konfirmandus leányok

lakóházában volt. Sükös Pált 1971-ben, 54 éves korában nyugdíjazták, minden bizonnyal betegségei miatt. 1972. május 31-én *belehullott az örökévaló Krisztus karjába*.⁶

A lelkésziró

Sükös Pált már teológus korában foglalkoztatta az írás, többször pályázatot is nyert. Negyedéves korában ő szerkesztette a Sárospataki Teológiai Akadémia sajtó lapját. Mint lelkész is folyamatosan írt, alkotott. Többféle műfajban is kipróbálta magát, pl. műfordításban (németből fordított). Munkásságát egy későbbi lelkész pályatársa így értékelte: *Erőtéljes, szuggesztív karakterű, termékeny író. Témaköre a szépirodalom, valamint a tudományos teológia, melyben Krisztus és az ember viszonyával foglalkozik. Egyetlen műve jelent meg nyomtatásban, jóval halála után „Keskeny úton” címmel (Budapest 1990), első kiadásban 20.000, a másodikban 5000 példányban*.⁷ E regénye által vált szélesebb körben ismert és kedvelt íróvá. Pál apostol életéről Üldözöttek címen bibliai jelenetet írt 1954-ben. Verseinek tartalma és témája evangéliumi ihletésű, biztató hangvételű. Legnagyobb egyháztörténeti munkája: Miskolc-Tapolca és a miskolc-tapolcai református egyház története (Miskolc, 1956).⁸

Sükös Pál temetésén szolgál (középen), mellette Szabó András kántortanító (könyvvel a kezében)

⁶ BOJTOR István i. m. 388.

⁷ BOJTOR István i. m. 388.

⁸ BOJTOR István i. m. 389.